

โครงการ

บูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถวัดมัชฌันติการาม

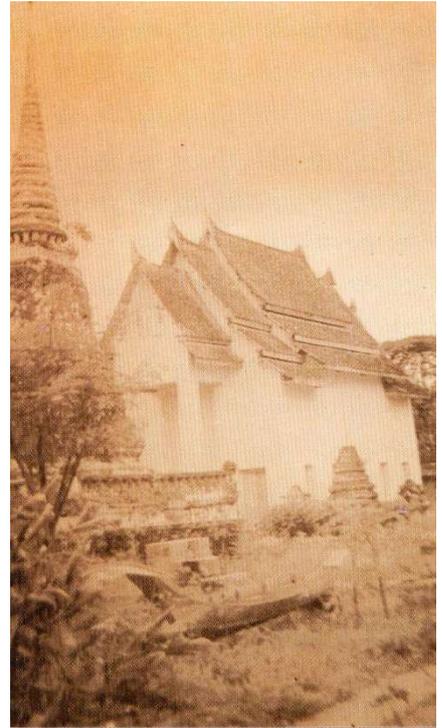
ถนนวงศ์สว่าง ๑๑ แขวงวงศ์สว่าง เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

ประวัติวัดมัชฌันติการาม (วัดน้อย)

วัดมัชฌันติการาม หรือที่ชาวบ้านเรียกกันมาแต่เดิมว่า “วัดน้อย” เป็นวัดราษฎร์สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร หลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการก่อตั้งวัด ไม่ปรากฏชัดเจน ทั้งนี้จากคำบอกเล่าสืบต่อกันมาของคนในท้องถิ่น ประกอบกับหลักฐานเอกสารและโบราณวัตถุ ที่ยังคงปรากฏอยู่ในปัจจุบัน สามารถสันนิษฐานได้ว่า วัดแห่งนี้ เริ่มก่อตั้งขึ้นในช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ส่งผลให้วัดดำรงอยู่ในลักษณะวัดป่ามาเป็นระยะเวลาช้านาน

ในระยะแรก ยังไม่มีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการ สภาพพื้นที่โดยรอบเป็นที่ลุ่ม ตั้งอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ รายล้อมด้วยสวนทุเรียน สวนกล้วย สวนหมากและสวนส้ม อาณาเขตดั้งเดิมของวัดด้านทิศตะวันตกจรดริมคลองบางเขนใหม่ ใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของพระอริยสงฆ์ที่เดิน

ทางผ่านไปมา การตั้งถิ่นฐานของชุมชนยังมีไม่มากนัก การคมนาคมในสมัยนั้น ต้องอาศัยลำน้ำเป็นหลัก โดยมีคลองบางเขนใหม่เป็นเส้นทางสัญจรสำคัญ วัดมีพระภิกษุจำพรรษาเป็นครั้งคราว ยังไม่เป็นวัดที่มีพระสงฆ์พำนักอย่างถาวร

วัดน้อยได้รับการทำนุบำรุงอย่างจริงจังในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ โดยในปี พ.ศ. ๒๔๑๗ เจ้าจอมมารดาเที่ยง เจ้าจอมมารดาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ดำรงตำแหน่งบังคับบัญชาการห้องเครื่องต้น และเป็นผู้มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้เข้ามาเป็นผู้อุปถัมภ์ “วัดน้อย แขวงกรุงเทพฯ” บูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุต่าง ๆ หลักฐานสำคัญปรากฏในหนังสือกระทรวงธรรมการ และราชกิจจานุเบกษา รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๒ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระบรมราชานุญาตพระราชทานวิสุงคามสีมา สามัญ เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๖

และสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส สมเด็จพระสังฆราชพระองค์ที่ ๑๐ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงรับเป็นพระธุระในการผูกพัทธสีมา ทำให้วัดน้อยมีสถานะเป็นวัดราษฎร์ที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย โดยมีพระครูธรรม

วันที่ ๓๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๐๖ หน้า ๑๓๓๓

กรมส่งเสริมการเกษตร	กวัน ๘ ๖๓ รุนจ่างกัณน กับพระสงฆ์อื่น
กต. บัญชา	๖๐ พระราชทาน พระบรมราชานุญาต
เจ้ากรม นายพันเอกพระยาธำมรงค์รักษา	๔ วัดพระอารามแก่ แขวงเมืองอุบลราชธานี
ปลัดกรม รุน ชด มรงค์ อภิบาล	ยาว ๖ ๖๓ กวัน ๔ ๖๓ พระภิกษุคูณ กับ ทาเก
นายอรรถมนต์ นายเจิม	๖๐ พระราชทาน พระบรมราชานุญาต
สมุทรมาณี พัน อินท ราช	พระราชทาน พระบรมราชานุญาต
ว่าที่ นายพร นาย รอด	วันที่ ๒๘ เมษายน วัดนโศกสินทร ศก ๒๒๒
ว่าที่ นายพร นาย เปล่ง	๕ วัดน้อย แขวงทุ่งเตา ยาว ๓๓ ๖๓
เจียม เอก นาย ราว	กวัน ๘ ๖๓ เจ้าจอมมารดาเทียง พระราช
รวมทั้งสิ้น ๑๕ นาย	พระราชทาน พระบรมราชานุญาต
	พระราชทาน พระบรมราชานุญาต

สารวิจิตร (หลวงปู่อ่อน ญาณเตโช) ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสรูปแรก ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๔๐ - ๒๔๖๕ เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่เจ้าจอมมารดาเทียง ผู้มีบทบาทสำคัญในการอุปถัมภ์สร้างวัด พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามวัดว่า “วัดมัจฉันติ-การาม”

โดยคำว่า “มัจฉันติก” หมายถึง “เทียง” และ “การาม” หมายถึง “วัด” รวมความหมายว่า “วัดของเจ้าจอมมารดาเทียง” อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านทั่วไปนิยมเรียกวัดแห่งนี้ว่า “วัดน้อย” เนื่องจากออกเสียงง่าย และเพื่อใช้เรียกคู่กับ “วัดหลวง” ซึ่งเป็นวัดที่ได้รับการอุปถัมภ์จากภรรยาหลวงในราชสำนัก (ตั้งอยู่ในซอยวงศ์สว่าง ๑๙ ปัจจุบัน วัดหลวงได้ยุบเลิกไปแล้ว คงเหลือเพียงที่ดินซึ่งอยู่ในความดูแลของสำนักงานศาสนสมบัติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ)

หลังจากเจ้าจอมมารดาเทียงถึงแก่อนิจกรรมใน พ.ศ. ๒๔๕๖ วัดมัจฉันติกการามยังคงได้รับการอุปถัมภ์อย่างต่อเนื่องจากเจ้าจอมมารดาเส ในพระบาทสมเด็จพระ

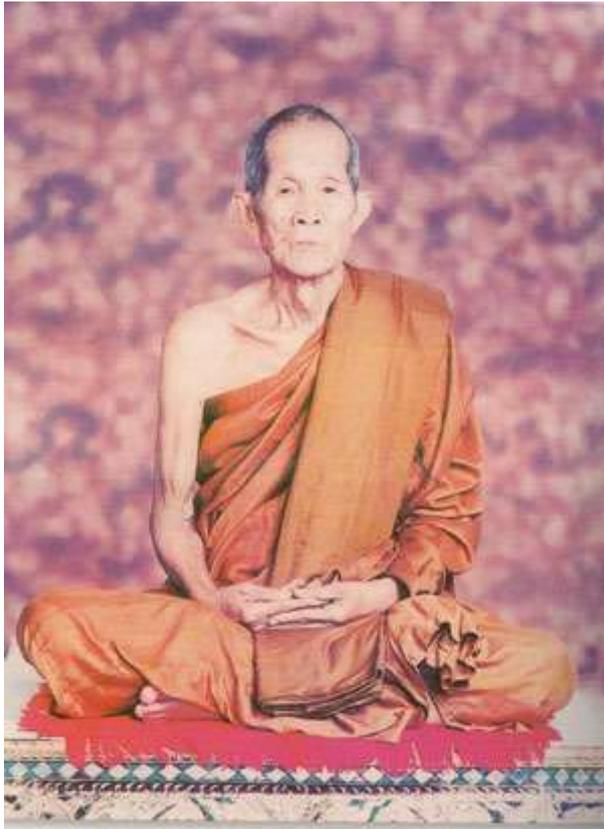

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าอัมพันทรีปชา พระราชธิดา เป็นผู้ให้การสนับสนุนสืบต่อมา รวมทั้งได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ในการบำรุงพระอารามและปฏิสังขรณ์เสนาสนะเป็นระยะ และได้จึงขยายไปสู่การอุปถัมภ์ของพุทธศาสนิกชนทั่วไป สะท้อนถึงบทบาทของวัด ในฐานะศูนย์รวมจิตใจของชุมชน

ในอดีต การคมนาคมในพื้นที่ยังไม่สะดวก การเดินทางมาวัดต้องใช้เส้นทางน้ำเป็นหลัก โดยอาศัยคลองบางเขนใหม่ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของวัดเป็นเส้นทางสัญจร ด้วยเหตุนี้ อุโบสถจึงถูกสร้างให้หันหน้าไปทางทิศตะวันตก วัดได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา สามัญในปี พ.ศ. ๒๔๕๖ โดยมีเขตวิสุงคามสีมา กว้าง ๑๐ วา ยาว ๒๐ วา ด้วยข้อกำหนดด้านการคมนาคมในอดีต ทำให้ มีพระภิกษุจำพรรษาในวัดมัชฌันติการามเพียงไม่กี่รูป จึงต้องอาศัยการนิมนต์พระจากวัดสำคัญอื่น ๆ เข้ามาจำพรรษา เช่น วัดราชาธิวาส วัดปทุมวนาราม วัดราชบพิธ และวัดบวรนิเวศวิหาร ต่อมาเมื่อมีการตัดถนนวงค์สว่างผ่านด้านหลังวัด วัดร่วมกับอุบาสก อุบาสิกาและราษฎรผู้มีจิตศรัทธาได้บริจาคที่ดินเพื่อสร้างถนนเข้าวัดในสมัย พระครูวิจิตรธรรมสาร (ไชย จันทสาโร)

พระครูวิจิตรธรรมสาร (วิสุธรรม จนทลาโร)
อดีตเจ้าอาวาสรูปที่ ๗ (พ.ศ. ๒๔๘๗-๒๕๔๐)

เจ้าอาวาสรูปที่ ๗ ส่งผลให้การคมนาคมสะดวกขึ้น และวัดสามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางทางศาสนา และการศึกษาพระพุทธศาสนาได้อย่างมั่นคงสืบมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบัน วัดมัชฌันติการาม ตั้งอยู่เลขที่ ๑๐๒ ถนนวงศ์สว่าง ๑๑ แขวงวงศ์สว่าง เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่รวม ๒๑ ไร่ ๒ งาน ๗๘.๕ ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือจรดรั้วสวนของนายชิตและนางนิยม ประเสริฐรัฐ ทิศใต้จดซอยโศกคามมหาศาล ทิศตะวันออกจดชุมชนสมบุญดี และทิศตะวันตกจดคลองบางเขนใหม่ มีอาคารเสนาสนะที่สำคัญ ได้แก่ อุโบสถก่ออิฐถือปูนหลังคามุงกระเบื้องโบราณ ประดับช่อฟ้า ใบระกาหางหงส์ หน้าบันปูนปั้นลายตรีศูลบนพานใต้พระมหามงกุฏ อันเป็นสัญลักษณ์แห่งราชวงศ์จักรี ใช้เป็นตราประจำวัดมาจนถึงปัจจุบัน เจดีย์ทรงระฆังคว่ำ ศาลาการเปรียญ ศาลาปฏิบัติ

ธรรม วิหารหลวงปู่อ่อน ญาณเตโช โรงเรียนพระปริยัติธรรม กุฏิสงฆ์ ๒๒ หลัง รวมถึงฌาปนสถานเตาเผาไร้มลพิษตามมาตรฐานกรมควบคุมมลพิษ และสวนป่าปฏิบัติธรรม

ปูชนียวัตถุสำคัญของวัด ได้แก่ พระประธานประจำอุโบสถ ปางมารวิชัย ศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น พระพุทธศรีสัมโพธิ พระพุทธรูปยืนปางห้ามญาติ ๔ องค์ พระนรินทร์รายจำลอง รูปหล่อหลวงปู่อ่อน ญาณเตโช และตู้พระไตรปิฎกลายกนกกรรณน้ำ สมัยรัชกาลที่ ๑ วัดมัชฌันติการามได้รับอนุญาตให้เปิดโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกนักธรรมและบาลี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๗ สังกัดสำนักเรียนวัดบวรนิเวศวิหาร ต่อมาได้รับการพัฒนาเป็นสำนักศาสนศึกษา มีพระภิกษุสามเณรสอบได้ธรรมศึกษาและบาลีเป็นจำนวนมาก จนเป็นที่ยอมรับในวงการคณะสงฆ์

ปัจจุบัน เจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม คือ พระครูปลัดสุวัฒนวิสาละคุณ (บุญยอด สุขเมธ, ดร.) ดำรงตำแหน่งตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๕

พระครูปลัดสุวัฒนวิสาละคุณ
(บุญยอด สุขเมธ U.S.M., M.A., Ph.D.)
เจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม

ประกาศกรมศิลปากร

เรื่อง ขึ้นทะเบียนโบราณสถานและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๕ อธิบดีกรมศิลปากร จึงประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ดังนี้

๑. โบราณสถานวัดมัชฌันติการาม เลขที่ ๑๐๒ ถนนพิบูลสงคราม แขวง บางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร พื้นที่โบราณสถานประมาณ ๑ ไร่ ๒ งาน ๓๑ ตารางวา

๒. โบราณสถานวัดทองสุทธาราม เลขที่ ๒๗๕ หมู่ที่ ๑๖ ถนนกรุงเทพ - นนทบุรี ซอยสิทธิชัย แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร พื้นที่โบราณสถานประมาณ ๒ งาน ๕๒ ตารางวา

รายละเอียดดังปรากฏตามแผนผังแนบท้ายประกาศ

จึงขอประกาศเพื่อทราบทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

สด แดงเอียด

ผู้อำนวยการส่วนอนุรักษ์ รักษาราชการแทน

ผู้อำนวยการสำนักโบราณและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมศิลปากร

โครงการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถวัดมัชฌันติการาม

๑. ชื่อโครงการ

โครงการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถวัดมัชฌันติการาม จังหวัดกรุงเทพมหานคร (วัดราษฎร์ในสังกัด
ธรรมยุติกนิกาย)

๒. หลักการและเหตุผล

อุโบสถนับเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญสูงสุดภายในวัด เป็นสถานที่ประดิษฐานพระประธาน และใช้ประกอบสังฆกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ตามพุทธบัญญัติของพระภิกษุสงฆ์ ในเชิงสถาปัตยกรรมอุโบสถวัดมัชฌันติการาม จัดเป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าทางศิลปกรรมและประวัติศาสตร์ในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในเชิงสถาปัตยกรรม อุโบสถวัดมัชฌันติการามจัดเป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าอย่างยิ่งทั้งด้านศิลปกรรมและประวัติศาสตร์ สะท้อนลักษณะทางสถาปัตยกรรมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อันแสดงถึงภูมิปัญญาช่างไทยและการสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและศรัทธาของพุทธศาสนิกชนมาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา อุโบสถดังกล่าวได้รับผลกระทบจากปัจจัยทางกายภาพและสภาวะแวดล้อม อันส่งผลให้โครงสร้างหลักและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเกิดความชำรุดทรุดโทรมและขาดความมั่นคง เช่น การเสื่อมสภาพของวัสดุผนังหลังคา การรั่วซึมของน้ำฝนที่ส่งผลกระทบต่อระบบโครงสร้างไม้และฝ้าผนัง ตลอดจนการผุพังของงานประดับไม้และปูนปั้น ซึ่งล้วนก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสูญเสียคุณค่าทางสุนทรียภาพและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของโบราณสถาน ด้วยเหตุนี้ เพื่ออนุรักษ์และธำรงไว้ซึ่งคุณค่าทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรมและศาสนวัฒนธรรม รวมถึงเพื่อความปลอดภัยของพระภิกษุสงฆ์และพุทธศาสนิกชน คณะสงฆ์ร่วมกับอุบาสกและอุบาสิกาจึงมีมติเห็นสมควรให้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์อุโบสถวัดมัชฌันติการามตามหลักวิชาการอย่างเป็นระบบโดยเร็ว ในปีพุทธศักราช ๒๕๖๙ เพื่อให้ศาสนสถานอันทรงคุณค่านี้ดำรงอยู่เป็นมรดกทางพระพุทธศาสนาและสังคมไทยสืบไปอย่างยั่งยืน

๓. วัตถุประสงค์

- ๓.๑ เพื่อซ่อมแซมและบำรุงรักษาโครงสร้างอุโบสถให้มีความมั่นคงแข็งแรงตามหลักวิศวกรรม
- ๓.๒ เพื่อรักษาศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมอันเป็นสมบัติของวัด
- ๓.๓ เพื่อเตรียมความพร้อมและพัฒนาสถานที่ให้สัปปายะต่อการประกอบศาสนกิจและการเรียนรู้ด้านมรดกวัฒนธรรม
- ๓.๔ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสมหามงคลต่าง ๆ

๔. ขอบเขตการดำเนินงาน

งานโครงสร้าง : ตรวจสอบและเสริมความมั่นคงฐานราก คาน และผนัง

งานหลังคา : เปลี่ยนวัสดุผนังหลังคา ซ่อมแซมเครื่องบน (ช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ นาคสะดุ้ง) และระบบกันซึม

งานผิวผนังและจิตรกรรม : สกัดปูนฉาบที่เสื่อมสภาพ และฉาบใหม่ด้วยปูนหมักตามแบบโบราณ

งานประติมากรรม - หน้าต่าง : บูรณะงานปูนปั้น ซ่อมลวดลายประดับซุ้มประตู-หน้าต่างที่ชำรุดหาย

งานวิศวกรรม : จัดทำระบบระบายน้ำรอบอาคารเพื่อป้องกันความชื้นสะสม

งานระบบ : ปรับปรุงระบบไฟฟ้าและระบบป้องกันอัคคีภัยแบบซ่อนสายเพื่อความสวยงามและปลอดภัย

งานเจดีย์ : ปรับปรุงเจดีย์และจัดทำระบบระบายน้ำรอบอาคารเพื่อป้องกันความชื้นสะสม

งานภูมิทัศน์ : ปรับปรุง สร้างสภาพแวดล้อมรอบอุโบสถให้ดีขึ้นและเพิ่มความสวยงาม

๕. ขั้นตอนการดำเนินงาน ระยะเวลาโครงการรวมทั้งสิ้นประมาณ ๔๐๐ วัน

- ๕.๑ ขั้นตอนเตรียมการ : สำรวจสภาพชำรุด บันทึกภาพและจัดทำรูปแบบรายการ ประเมินราคา
- ๕.๒ ขั้นตอนวิเคราะห์ : ศึกษาวัสดุศาสตร์และเทคนิคเพื่อกำหนดกรรมวิธีบูรณะที่เหมาะสม
- ๕.๓ ขั้นตอนดำเนินการ : ปฏิบัติงานภายใต้การกำกับดูแลของสถาปนิกและผู้เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรมและโบราณคดี
- ๕.๔ ขั้นสรุปผล : ตรวจสอบงานและจัดงานสมโภชอุโบสถ ตลอดจนจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ เพื่อเป็นฐานข้อมูลการอนุรักษ์ในอนาคต

๖. งบประมาณ (โดยประมาณ) รวมงบประมาณทั้งสิ้น ๑๕,๐๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท (สิบห้าล้านบาทถ้วน)

โดยจำแนกเป็น:

๖.๑	งานเตรียมการ	เป็นเงิน	๗๐๐,๐๐๐.-	บาท
๖.๒	งานโครงสร้าง	เป็นเงิน	๓๐๐,๐๐๐.-	บาท
๖.๓	งานหลังคา ซ่อมฟ้า ไบระกา	เป็นเงิน	๔,๕๐๐,๐๐๐.-	บาท
๖.๔	งานสถาปัตยกรรม	เป็นเงิน	๒,๖๐๐,๐๐๐.-	บาท
๖.๕	งานระบบไฟฟ้า	เป็นเงิน	๗๐๐,๐๐๐.-	บาท
๖.๖	งานซ่อมเจดีย์	เป็นเงิน	๑,๐๐๐,๐๐๐.-	บาท
๖.๗	งานภูมิทัศน์	เป็นเงิน	๕,๒๐๐,๐๐๐.-	บาท

๗. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๗.๑ เชิงปริมาณ : การบูรณะแล้วเสร็จตามกำหนดเวลาและงบประมาณที่ได้รับอนุมัติ ๑๐๐%

๗.๒ เชิงคุณภาพ : ผลงานการบูรณะได้รับความเห็นชอบจากกรมศิลปากรหรือคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรักษาความถูกต้องตามหลักเกณฑ์

๘. ผู้รับผิดชอบโครงการ

- ๘.๑ เจ้าอาวาสวัดมัชฌันติการาม พระครูปลัดสุวัฒนวิสาลคุณ (ประธานโครงการ)
- ๘.๒ คณะกรรมการวัดมัชฌันติการาม
- ๘.๓ ที่ปรึกษาฝ่ายเทคนิค : วิศวกร/สถาปนิกจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, กรมศิลปากร และสวนนงนุช พัทยา

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ๙.๑ อุโบสถกลับมามีสภาพที่มั่นคง แข็งแรง และสวยงามตามพุทธศิลป์
- ๙.๒ พุทธศาสนิกชนมีสถานที่ประกอบพิธีกรรมที่สัปปายะและปลอดภัย
- ๙.๓ เป็นการทำนุบำรุงโบราณสถานและศิลปวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่สืบไป

ลงชื่อ.....พระครูปลัดสุวัฒนวิสาลคุณ.....

(พระครูปลัดสุวัฒนวิสาลคุณ)
ประธานโครงการ/เจ้าอาวาส